

Kaszubina, Wiesława

"Prasoznawcze prace dyplomowe w Polsce do r. 1968", Sylwester Dziki, Kraków 1970 : [recenzja]

Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego 11/2, 297-299

1972

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

I

Prasoznawcze prace dyplomowe w Polsce do r. 1968, opracował Sylwester Dziński, Kraków 1970, Ośrodek Badań Prasoznawczych RSW „Prasa”. Pracownia Dokumentacji i Informacji Naukowej, ss. 200, powiel.

Otrzymaliśmy publikację prasoznawczą potrzebną, przejrzystą, starannie wykonaną. Książka obejmuje możliwie kompletny zbiór prac habilitacyjnych, doktorskich, magisterskich, dyplomowych, wykonanych w wyższych uczelniach w Polsce do r. 1968.

Interesujący jest przegląd kierunków badań wyższych uczelni w zakresie prasoznawstwa. Okazuje się, że na ogólną liczbę zarejestrowanych przez autora 1237 prac aż 925 jest poświęconych historii i bibliografii prasy polskiej, zwłaszcza XIX w. Trzeba przyznać, że to dość jednokierunkowy profil badań, zważywszy, że problematyka prasoznawcza jest bogata i szereg zagadnień, zarówno teoretycznych, jak i związanych z praktyką, wymaga nowych ustaleń i rozstrzygnięć. Opracowań dotyczących prasy zagranicznej zanotowano 27, przy czym większość prac wyszła ze Studium Dziennikarskiego UW. Najmniej, bo zaledwie 10 pozycji, poświęconych jest problemom prawa prasowego.

Cały materiał został uporządkowany w ośmiu grupach rzeczowych. Dyskusyjne wydają się z punktu widzenia prasoznawczego dwie grupy: „Socjologia i psychologia środków masowego komunikowania się” oraz „Radio, telewizja, film”, i to zarówno ze względu na samo sformułowanie nagłówków tych działów, jak i na treść w nich zawartą. Według mego rozumienia działy te powinny raczej mieć nazwy: „Socjologia i psychologia prasy” oraz „Prasa radio-telewizyjna i filmowa” (francuskie *la presse audio-visuelle, la presse filmée*). Nie wszystkie też prace pomieszczone w tych działach są prasoznawcze; nie wszystko bowiem, co dotyczy radia, telewizji, filmu, jest rzecz oczywista prasą.

W wyniku postępu wiedzy i techniki powstają nowe zjawiska, nieodzowne jest tworzenie nowych pojęć, które by je objęły. Obecnie rozszerzyły się ramy działalności dziennikarskiej, powstały jej nowe formy. Jest już dziś faktem bezspornym, że prasa wkroczyła na teren radia,

telewizji i filmu; operuje inną techniką, lecz cele są analogiczne. Nowe pojęcia związane z tym zjawiskiem są już ogólnie przyjęte (*la presse écrite, parlée, télévisée, filmée, journal parlé, télévisé* itp.).

Przypomnijmy definicję prasy: są to organy ukazujące się w regularnych lub nieregularnych odstępach czasu, traktujące o różnych przedmiotach, najczęściej datowane, numerowane i, co jest kryterium najistotniejszym, których koniec nie jest przewidziany w chwili powstania organu prasowego. Organy prasowe mogą z powodu różnych okoliczności już po paru numerach przestać ukazywać się, lecz nie był to cel zamierzony.

Prasowe organy środków audiowizualnych ukazują się z założenia periodycznie, często są datowane, numerowane, choć inna to z natury rzeczy forma przekazu; np. w pewnym okresie w dzienniku radiowym, dzienniku telewizyjnym podawano skrótowo wyliczenia zagadnień, które były później szerzej omawiane, wyraźnie spełniały rolę tytułów w prasie drukowanej.

W badaniach prasoznawczych powinny obowiązywać na tym nowym terenie te same kryteria i reguły specjalne, które odróżniają czasopismo od książki czy afisza, a „Kraj” lub „Monitor” od telewizyjnego spektaklu teatralnego lub Kobry. W dziedzinie filmu np. celem badań prasoznawczych będzie Polska Kronika Filmowa, a nie poszczególne filmy, które są przedmiotem badań innych specjalności.

Prasa jest jednym ze środków masowego przekazu czy — jak wolą inni — komunikowania, czy — jeszcze inni — informacji. Dlatego sądzę, że nie można uważać za prasoznawcze opracowań typu: *Możliwości wychowawcze filmu sensacyjnego* (poz. 1093), *Charakter rodzajowy fabularnego widowiska telewizyjnego* (poz. 1189), *Szkolna audycja radiowa w procesie nauczania* (poz. 1127) itd. Rozprawy tego rodzaju wydają się nieporozumieniem wśród prasoznawczych opracowań, o ile można się zorientować po tytułach prac.

Nasuwa się przy okazji problem adnotacji, co także jest kwestią dyskusyjną. Od 1962 r. ukazuje się *Katalog rozpraw doktorskich i habilitacyjnych wydziałów szkół wyższych, placówek naukowych PAN, resortowych instytutów naukowo-badawczych*, opracowany na podstawie materiałów centralnej ewidencji stopni naukowych prowadzonej przez Ministerstwo Oświaty i Szkolnictwa Wyższego. Katalog zawiera adnotacje treściowe opracowane na podstawie nadesłanych przez autorów informacji o zawartości rozpraw. Wydawnictwo to z pewnością jest znane autorowi. Czy nie należałoby w przyszłości w kontynuacji pracy wykorzystać i adnotacji? Pozostałby tylko dodatkowy trud adnotowania prac magisterskich. Omawiane wydawnictwo zyskałoby jeszcze jeden walor.

Są przykłady wydawnictw tego typu, adnotowanych, np. *Bibliografia...* wydawana przez Wojskową Akademię Polityczną im. F. Dzierżyńskiego.

Prace magisterskie i dyplomowe przeważnie nie były rejestrowane, m.in. ze względu na — słusznie zresztą — ograniczoną ich dostępność (zakłady, archiwa uczelni). Uchwycenie i wykorzystanie tych trudniej dostępnych materiałów jest trafne. Wydobycie ich na światło dzienne przyczyni się do podniesienia mocno dziś zaniżonego poziomu tych prac, do zwiększenia odpowiedzialności za ich wykonanie, a także doda im sensu i celowości, każdy bowiem najmniejszy wysiłek (a niektóre prace są na dobrym poziomie) powinien być społecznie wykorzystany. I tu oczywisty i słuszny jest postulat autora o ujednoczenie praktyki ewidencjonowania tych prac oraz publicznego o nich informowania w odpowiednich wydawnictwach dokumentacyjnych poszczególnych uczelni.

Autor objął kwerendą zakłady polonistyczne, historyczne, socjologiczne, bibliotekoznawcze uniwersytetów i wyższych uczelni pedagogicznych. Co do prac sprzed 1939 r. autor wykorzystał głównie prace wykonane w Uniwersytecie Jagiellońskim, pozostała część informacji pochodzi ze źródeł drukowanych.

Klarowny układ książki (rzeczowy, wielokrotne przedziały), starannie przygotowane indeksy pomocnicze (autorów, promotorów oraz publicystów, tytułów czasopism, typów czasopism i terytorium), zręczny format sprawiają, że z książki korzysta się chętnie i dobrze.

Sądzę, że kontynuacja tej pracy w miarę zgromadzenia odpowiedniej ilości materiałów byłaby przedsięwzięciem celowym i społecznie użytecznym; liczymy, że autor podejmie ten trud.

Wiesława Kaszubina

II

Janina Kamionkova, *Życie literackie w Polsce w I połowie XIX wieku*, [Warszawa 1970], ss. 428 + 4 nlb., Historia i Teoria Literatury. Studia.

Omawiana praca stanowi poważny krok naprzód zarówno w rozważaniach nad teorią życia literackiego, jak i w wyjaśnianiu konkretnych jego przejawów. Książka J. Kamionkowej zapowiada wzmożone zainteresowanie tematyką życia literackiego, o czym świadczy fakt, iż po niej ukazały się już dwie dalsze prace w zakresie tej tematyki, omawiające ją na tle wybranych przez autorów zagadnień środowiskowych¹.

¹ Są to: J. Kulczyckiej-Saloni, *Życie literackie Warszawy 1864—1892* oraz M. Straszewskiej, *Życie literackie Wielkiej Emigracji we Francji 1832—1840*. Nie wdając się w drobiazgowość rozważań należy od razu zaznaczyć,